

rea aceluia se nu îngreueze și ea împacarea națiunilor unele cu altele?

Dacă din diele cine-va, aristocratul ardeleni asta-dă nu mai sunt cu sentimentele din trecut. Adevărat, că pentru robote și dieciule pe puși la peie vreo 7—80 de milioane și un încercat țiera cu o dotoria, sub care va veni pe seculi înainte... — adevărat, că ei au scos din esase și despoiat de pamenterii căteva mil de omeni sub prețetu, că aru și dierei curialisti, și i-au făcutu să se supuna la domnescu multu mai greu, ca înainte de 48 — adevărat, că aristocratii vostri prin comasări adăsera miseria necupusa și encloria pentru totu denuna pe o sumă de sate... — că apucându la potere ve binecuvântara țiera că o dieta, în care densi cu privilegiații dînainte de 48 voru fi reprezentati cu 200 membri si mai bine, era cei neprivilegiații nu sciu avu voru 10 deputati: cu toate acetate ei nu mai sunt apertori cu manii cu petiore a privilegieiloru, nu calcatori de drepturile poporulu nu egoisti cari interesele lor s'au preferesca binău publică ala patriei, cumu faceau odinioară: ei s'au schimbata cu totulu, nu lapeșutu dumănea cea de aură și asta-dă se nevoiesc intr'aceia, ca se imbrace pe poporu cu ea. Scurta, și astadi suntu democrat. Cine nu crede, pușa urechiă, asculte cuvântările lor, asculte intr' altele, ce deose renuntulu b. Joziska Lajos și cu voa convinge, că aristocratii s'au făcutu adevărați parinti ai poporulu, cari nu comosă dotoria mai frumoasă, decât a creșce poporulu și alu face capace de viața intru aderebu liberă și constituțională.

Așa este. Deea lumea va caută numai la vorbele aristocratiloru noștri, nu și la faptele lor, și deoa vorbele lor voru fi judecate numai pre desăpărta' for a ceră mai cu de amănuntulu după întielesulu lor: atunci lumea va caută împarțit aristocratiloru noștri laudule cele mai mari, pentru că domniile noștri se precepu bine la bucinărea liberalismulu și nu suntu crițatori de fraze democratice, candu interesulu lor cere; și ca inoțere cerulu celor scurti la vedere cu d'alde acetate. Atunci și cei mai conservativi intr'e ei suntu liberali, și suntu democratii mari — în cuvinte.

Fia-ne de exemplu chiaru cuvântarea d. comite supremu b. Joziska L., cu care mai în septembanle trece de deschise, siediția comitetulu în Clușiu, și care se citeza spre a probă că domniile noștri suntu democrat.

Numitulu conducătorulu alu conservativiloru dice că bunastarea sa propria, a familiei, a națiunii*) și a patriei sale nu o află ascurată, de cătu prin principie democratice bine întemeiat.

D. Joziska recunoșce, că s'enguru principie democratice ne potă ascură fericea pe venitoriu. Dăra cuvinte suntu elastice și propusețiunile dulci la ațăntă parere de multe ori suferu explicări, de cari ti-se inoțerește aștietulu. Deci se vedemu, domnulu b. cumu-si explică democratismulu, că numai asăi vomu potă precepe ce felu de democrat este domniia și si cel de teapă domniile sale; numai asăi vomu potă se calculam, în prase cumu ar fi se fia acela democratismu.

Domniia se se explică în modulu urmatioru: unu tata bunu, care vré, că prunculu lui se s'ă liberu în lumea mare, se îngreiesce de timpurlu, ca fu-se se devina în stare de a stă până se. În tonulu acetu-a urmeza densulu pară și-desea tota provăsiune d'ia d'ia democratice, asăi cătu intr'ei drepturi de apărare d'ia cuvântarea d'ia G. Kiskai, arata împădu, că democratia domniile sale si preste totu a celoru, ce suntu acum la noi în Transilvaniă la potere, se întielege asăi:

Derăpturi politice și infunția la negociete țierii se alba și de ac în colo totu acetu-a, ce au avutu în timpurile vechi; era d'ia poporu se mai stă pre d'ia deretu căte unulu doi, ca se fia cine, se descliașia și, candu domni voru plecă de la ma'să veră... Egoismulu aristocratiloru noștri e totu celu tradiționalu, numai cătu asta-d'ia acoperu și invelesc în fraze liberale și dieu: nu vrem egalitate, dăra poporulu nu-i capace de ea; poporulu are lipsa de erescere, noi vomu s'ă lu creșcemu ațăntu, apoi s'ei impartim derăpturi,...

) Mi aducea a minte, că totu acetate domni b. în martiu 1863 țieru o cuvântare d'ia în comitetulu Clușianu și cine, blănișă adătuște, logy cesă-lădom cene (a romăni) nemzeteségből vessz eredelet Korunk N. 36. din 1863, — de ac'o mi-ar plăce se veia, or ac'o d'ie fericea, carei naționa, a vorbitu d. baronș?

era pusa atunci numai puținele. Si apoi sub prețetulu acetu-a tragu tota potera la s'ina, era infunția poporulu în negociete publice o redinea zera. Acostu-a este prețetulu, cu care voiescu a acoperi pedicea circulatoru de albăgere în comitate și urcarea cesăului, era de alta parte implera dietei cu de doue ori atăntă regulati (chiamati d'ia senulu aristocratiloru noștri), cătu deputati alsei. Acostu-a este vesmăntulu de oie, cu care aristocratii noștri-si invelescu egoismulu.

Inse cu de acetate nu voru nebuni pe nime. Omienii nu voru se porosea după cuvinte florilate, nu după fraze cu multe întielesuri, ci se vrita și asta-d'ia la faptele aceluora-cu se imbla de acostu-d'ia.

Sute de ani a fostu poporulu în ma'nă aristocratiloru, și ei în locu de alu fi creșcutu, în locu de alu fi făcutu capace pentru viața politica d'ie ce în ce mai multu lu negligratu asăpirtu.

Si poporulu se fia atătu de gurgătu, în cătu acquirițișorul făcete în curulu șanțulu, de candu potera timpulu l'a scos de sub bătiulu lor, s'ă le lasă d'ia mana, și totu venitorulu, sau s'ă-lu încredea acestoruu noi vechiili?

Se se tiene de capacitate politica a poporulu, elu a datu probă cea mai frumoasă în 1863. În totu Ardealulu nu s'au templat cu ac'oia ocașune ne cumu omoruri, dăra necă batăli. În ordinea cea mai buna s'ă folositu de derăptulu seu foră de a supăta mare cine-va. Apoi întregitatu alegatoriu loru este bine emoscata celoru, ce imbiaru pe omeni cu multe de totu și nesăsiu se cumpere voturile loru pentru cutare grofu s'au baronș, dăra nu le succedea, ca nainte de 48.

Vergă absolutamulu, care intru o forma ne-a batutu pre totu, a creșcutu poporulu asăi cătu elu numai are lipsa de erescere, celu pușcu de ac'o, ce i-o ar dă aristocratii, d'ia Ardelu — chiaru nu. —

Blasina, 21 oct. 1865.

Pesti Napló și Telgr. romanu.

Pesti Napló adăna mai de curendă unu articulu de fondă, care-lu vedemu reproducu în „Tel. rom. N. p. provoca pe romani Ardeleni s'ei fere parte la dieta și pentru ea s'ei cantige le face ascurării și promisiuni, cari culminează în cuvintele urmatior:

„Dupa noi legile acele, cari ascură naționalitate și derăpturile naționale ale romaniloru prin dieta convocata după legi și forme c'ăstora, nu numai suntu nesemnificate d'ia partone, ci în creșcemu, că fap'ta cea de ațăntă a dietei conchiamandă și fi manifestă și solemna recunoșcere a aceluora derăpturi.”

Așa dăra P. N. dice că derăpturile, ce romanii au capetata de la dieta cea convocata după legi și forme constituționale si voru recunoșcere solemnă și d'ia parta dietei conchiamandă.

Si Telgrafulu romanu se mulțimesce cu acetate vorbe goale ale lui P. N.!

Dupa opininea mea tota promisiunea lui P. N. nu e alta, de cătu una nesce cam mi, fogd meg jól. Pentru că dieta ac'oia „conchiamata după legi” nu este altă, de cătu dieta cea de la Pesti naplu domniulu 1848.

Apoi ce felu de derăpturi a impartita ac'oia naționale romane, e cunoscutu: derăptulu nesemțegălu și a limbii magiari și de esau până dieta. Si d'ia ascurărele lui E. N. care scripștea Telgrafulu, asăi ascurărele lui Debatte d'ia Vienă, dietei conchiamandă și recunoșcere solemnă acetate derăpturi ale romaniloru.

Dacă Tel. rom. pote întielege altminte acetate cuvinte ale lui P. N. faza bine și nu lumineză, că-i vomu fi mulțiamtorii ?) —

*) D. corespondentulu va eră a-ă potă face oro-si cari observatulu la colo d'ia amblea corespondențiu. Aristocratii din Ungaria acoi candu nu va potă fi ma'să cu ca d'ia Ardealu, candu va ac'oia ar vol a lucră în cont'ă intereselelor comuni. Aristocratii noștri d'ia Ungaria e mai loiale, au recunoșce mai bine greutatea situațiunii preșate — si acim se imblia ocașune destala a dovedi că meriteza numele ce porta (apocri): si derăpturile de care se bucura, — creșcemu că și si dovedi acetate. — Intru cei d'ia Ardealu D. bar. Lud. Iosica — e de altminte după marturisirea sa proprie, — romanu de sango — face o excepțiune frumoasă în „Trăia, și ea cătu d'ia Ungaria, de care face cu omioșala nume a lui Veer Parkas și Biddi. Culeg.

De langa Terna 18 oct. 1865.

Domnule Redactoru Jorja, că-tu-mi scriu și cu. Sar' cadă, să-ti scriu albi de lucrulu acetu-a. Dă nu sciu, scrie-vor, se bā, pentru ac'oia s'impărtiascu pe acură cele template la Aiudu în septemban'ă trecută Marti, cu și nu remana necunoscutu.

Comitetulu Albei de joa a țienutu siediștu sub fapșanula Pogay. Intru 100 de membri amita la 35—40 romani. D'ia romani acetu-a venitu la Aiudu la 20 isăi, intru cari si DD. canonicii d'ia Blasiu P-i și M-i. D'ia munteni nu a fostu mai sime.

În presa Martie acelu-a, membrii romani, ce erau de față la țienutu avutu și s'au întieles, se nu se împărtiascu la nimieci, ci se lae pe frati magiari, se face, ce voru vre, că asăi este vora celora de suau, că magiari se înderepte totu.

În dița urmatioru s'ieșnuta siediștu, precumu am dia. Romanii încă s'au dănu și au fostu de față d'ia capu până a sfârșitu. Bă amulu a fostu și intru cei, ce au invitată pre fapșanula siediștu. Fapșanula a ac'uitu derăptulu pentru dieta și a întrebata: de are cine-va și alu în contra? Ungurii au diaș, că densi ar avu multe, dăra fiindu dietea chiamata a lume numai pentru revereda celu și celu articulu de lege, nu dieu nimieci, și că voru algea la dieta, macar că ac'oia este subleaga. Era d'iațte romani și d'ia necu usulu nemice, pentru că ei s'au fostu întieles, ce se pierțe pasivlu. — A doia și a treia ora intr'ebă fapșanulu, și romanii remasera totu în tașera.

Acum țieru am vedutu unu numera d'ia Kősziny, unde tașera romaniloru la Aiudu se talonește forte rez. Kőszinyulu asăi i'ie lucrulu, că romanii, ce au fostu la comitetulu d'ia Aiudu s'au unitu cu cele d'ie de Pálvi și alti orștari unguresi și de ac'oia se au diau nemica. În asta privința Kőszinyulu s'au înalțatu foșe.

De eașe suu a nume, că romanii d'ia comitetulu Albei — altminte d'iaș de omenia — nu de ac'oia ac'utata, că derăpturi si fap'ă industrialu și crescutulu; și pentru că sunt determinati a luă parte la nemici. Eci adeca vedem bine, că romanii suntu numai a cinea-tor la carala privilegiatiloru d'ia Ardelu, că naționa romana nu mai este recunoscuta și prin urmare densi numai ca ungari ar potă se guste plorice viciu constituționalu. Acum în comitetulu Albei d'ia Joa, de ei acetu-a este compunat carata numai după planulu d. Pogay, totu nu se află romanii, cari se laude pe Domesdici, că schimbările cele mai preșate ni descliașe prospecte de a ne potă, numai cu totu membri ai marș și glorioșii naționali magiari.

Ce se tiene de întielesulu de a luă parte la viața ce se desfășura acum în Ardelu, și fi folie magiari o poroșeala în dițte romane conchiamandă, cătu este după mite și asini's-facurii romanu bine-sententiorii.

Era ce se tiene de urmaruș membriloru romani, ca nu de totu se aprobaza, și se impușta domniiloru membri: de ce nu au spusa limpede, că densi nu voru se iere parte la nemici și se fia adunat și moțvelu, că altminte comitetulu nu se dea separtecă-parea domniiloru sale, mai ales dăca-si valde șoia de fatto. Io necu ni apora, necu ni d'iașperu. Izi d'iaști asini's-bite derăptulu cu the'tic'a parlamentaria d'ia d'iaștate de 48. Credu, că ac'ul seulu, ce trebun, se faza, că portarea se nu fia prejudațion; și credu, că ac'ul si lucratu, cum se potă mai bine.

Deputatii țierului magiari d'ia comitetulu Albei de joa voru fi doi magiari, Kemény István și Kemény Gyéza. Se vorbesce asăi, că ar vol, se trametia si unu romanu, înse de cel „bocșelietu”. Romanu pre capetu, pentru că il ar plăce si fi „bocșelietu”, și apoi se alba și ce-va nume și popularitate între romanii. Acum asăi miteșta la unu domnu propoșu, A. P., dăra si densi vedu, că domniulu acetu-a nu are necu trăcere înainte romaniloru și prin langa ac'oia mai este acim oficial, pentru care densi luă ungeta de „constituționalu”, pentru-că — la vedu celu o data cu pinteți dăra nu unu credu, că acetu-a se li se de de instrumentu. Mai taru credu, că boraluș ac'oia va arată prin fap'ă, că nemeritorea romaniloru intrinșalu a faza zăntieșmetu.

Si ori cumu va eș lucrulu, atăta o afara de tota indioșă, că d'ia comitatulu acetu-a nu pașiese aleș de alu romaniloru.

Mai însemu si ac'ăi celu totu în Kőszinyulu de care am vorbitu, gubernalisti romani de acum se numescu „román szülöttek magyar tisztviselői”. Si acetu-a e unu semnu înverdatu, că trăim în constituție ca și la a 1848. —

Comitatulu Carasiu 23 oct. 1865.

Intru ac'ul, mai ales dăca corespondențiu publică dește ascurărele alegitoru de ablegati, si în specie d'ia concertu Zorlentiu, si Boici's ne îndemna

*) În Nr. 122, „K. Kősziny” are ac'oia acetate preșate, descliașandu de siediște d'iașpăria, și că volda s'ă dicea „romăni s'ăștietuș magyarisztivöl”. R. d.

